

УДК 353.1:327

С. В. Таран, здобувач, КНУТШ, Київ

ДОСЛІДЖЕННЯ РЕГІОНАЛІЗМУ ЯК ФАКТОРУ МІЖНАРОДНОЇ ПОЛІТИКИ

У статті запропоновано аналіз теоретико-методологічних підходів до вивчення регіоналізму у міжнародних відносинах.

Ключові слова: регіоналізм, неореалізм, інституалізм, інституції, конструктивізм, новий регіоналізм, неомарксизм.

Утворення регіональних блоків країн завжди було складовою міжнародної політики. Однак, практика світової політики демонструє проблематику міжрегіональних відносин значно ширшу, ніж питання функціонування регіональних утворень. Широта тематики міжрегіональних відносин знайшла відображення у явищі регіоналізму. Хоча науковці приділяють значну увагу дослідженню цього явища, досі не існує єдиного бачення на природу та наслідки регіоналізму у міжнародних відносинах. Відтак, визначення поняття регіоналізму та окреслення специфіки його дослідження є актуальним для теорії та практики наукових досліджень.

Трактування регіоналізму у міжнародних відносинах напряму залежать від тих факторів, які, на думку науковців, є визначальними для системи міжнародного політики та, зокрема, для виникнення регіоналізму. З погляду науковців, які спираються на теоретичні засади неореалізму, регіональні утворення виникають внаслідок дій держав, які у такий спосіб посилюють власну безпеку [19].

На відміну від представників класичної школи реалізму, представленої, зокрема, Томасом Гоббсом, Гансом Моргентау, які основним рушієм політики вбачали егоїстичну "людську натуру", неореалісти пояснюють явища міжнародної політики структурою міжнародної системи. Міжнародна система бачиться неореалістам як споконвічно анархічна. На відміну від системи внутрішньої політики у міжнародній системі немає законів, які би були обов'язкові до виконання всіма державами, на інституцій, які би гарантували, що такі виконуються. У такій системі кожна держава має покладатися не на зовнішні інститути, які би гарантували їй "виживання", а лише на саму себе [20]. Міркування власної безпеки, а не економічні, ідеологічні, чи будь-які інші мотивації є основою у діях держав. Тому, утворюючи регіональні союзи, держави керуються, насамперед, прагненням гарантувати власну безпеку. Інші чинники міжнародної політики, як то історичні умови, вплив бізнес структур, міжнародних фінансових корпорацій, роль міжнародних організацій є вторинними у порівнянні з прагненням держав гарантувати безпеку.

Як результат, регіоналізм у міжнародній політиці може бути наслідком "балансування" одних держав проти інших регіональних союзів, або наддержав. Таке "балансування" може також здійснювати через "внутрішнє" балансування, тобто накопичення внутрішніх додаткових ресурсів для адекватного захисту від зовнішніх загроз. Також держави можуть здійснювати "зовнішнє балансування", укладаючи зовнішньополітичні союзи, які би "урівноважили" зростання інших держав та союзів та забезпечили "status quo" у даному регіоні або світовому розподілі сил [15]. Регіоналізм, таким чином, є наслідком міжнародної кооперації держав у забезпеченні власної безпеки. Регіональні союзи між країнами, в тому числі, які перебувають у різних політичних та економічних умовах, диктуються лише міркуваннями власної безпеки в умовах анархічної між-

народної системи [10]. Зауважимо, що така поведінка характерна для всіх держав, вона є принципом утворення регіональних блоків у всьому світі, які можуть ставати впливовим фактором політики попри, з першого погляду, незначні внутрішні ресурси держав, які їх утворюють [22].

Утворення регіональних союзів, відповідно до теорії неореалізму, може мати свої обмеження. Насамперед, це обмеження обумовлене очікуваними результатами від такої кооперації. В умовах анархічної міжнародної системи держави не лише прагнуть збільшити власні ресурси для "самовиживання", а і прагнуть, щоби інші країни таких ресурсів не мали. Саме той факт, що держави є залежними від міжнародної системи, змушує їх бути чутливими до перспектив співпраці, зокрема, з сусідніми державами. Якщо внаслідок співпраці інші країни отримують більше можливостей для забезпечення власної безпеки, держава "повинна" відмовитись від такої співпраці, навіть, якщо теж отримує від цієї співпраці конкретні здобутки, але ці здобутки будуть меншими від здобутків інших країн [10]. Тобто, анархічна система міжнародних відносин суттєво обмежує кооперацію та міжрегіональне співробітництво.

Неореалізм залишається впливовою течією міжнародних відносин. Однак, критики неореалізму наголошують на неспроможності теорії пояснити регіональну співпрацю та сучасні інтеграційні процеси у Європейському союзі, роль міжнародних організацій у обмеженні дій "супердержав", які можуть, але не порушують міжнародних норм та зобов'язань. Нарешті, зміну міжнародної системи, наприклад, завершення Холодної війни також важко пояснити відштовхуючись від "неореалістичного" припущення, що держави є цільними і неподільними агентами міжнародної та зовнішньої політики.

На протиположність уявленню неореалістів про "анархічну" природу міжнародної політики, інституалісти протиставляють важливість норм та інституцій, які упорядковують відносини між державами. Відповідно до їх бачення, замість "анархії" держави прагнуть запроваджувати "міжнародні режими" та організації, які підвищують ефективність міжнародної політики, допомагають уникати втрат, які держави можуть зазнати у випадку, якщо один з таких партнерів порушує взяті перед цим зобов'язання. "Міжнародні режими" виникають внаслідок застосування "міждержавних правил", які допомагають у отриманні повної інформації між партнерами щодо їхніх справжніх намірів та запроваджують механізми відповідальності у відносинах між державами. Як тільки "міжнародні режими" встановлені, для держав стає більш вигідним їх існування, ніж їх відсутність. Відтак, держави стають зацікавлені у їх існуванні і "добровільно" обмежують власний суверенітет [22].

"Міжнародні режими" та організації змінюють "анархічну природу" міжнародної системи, створюючи умови для кооперації між різними державами. Держави потрапляють у "комплексну взаємозалежність" одна

від одної, внаслідок чого з'являються підстави для їхньої кооперації та, зокрема, утворення регіональних угруповань [17].

Інституалісти наголошують на втраті держав домінуючої ролі у міжнародних відносинах та твердять, що державу взагалі не можна вважати цілісним суб'єктом міжнародної політики. В середині держави є суб'єкти, які можуть діяти на міжнародній арені незалежно від держави, де вони розташовані, або утворювати міжнародні мережі, які взагалі не мають чіткої територіальної локації. Такими суб'єктами можуть бути транснаціональні організації та мережі активістів, які просувають питання, які можуть йти врозріз з інтересами держав.

Діяльність цих суб'єктів спонукає держави налагоджувати регіональну співпрацю та сприяти діяльності організацій, які підвищують ефективність регіональних союзів. Більше того, угоди між державами створюють можливості для прямої співпраці між окремими регіонами, налагоджувати трансрегіональну кооперацію у економіці політиці, гуманітарній сфері.

Основним рушієм дій держав є економічний інтерес. Розвиток світової економіки та глобалізація економічних процесів створюють у світі принципово нові умови, де держави змінюють пріоритет своєї діяльності від "прагнення до самовивживання" до бажання кооперації з іншими державами заради розвитку власної економіки. Якщо неореалісти вважають, що рушієм регіоналізму у міжнародній політиці є прагнення держав гарантувати власну безпеку, то інституалісти основним фактором регіоналізму вбачають економічну мотивацію.

Вивчаючи феномен регіоналізму інституалісти наголошують на необхідності дослідження ефективності "міжнародних режимів", вивчати функціонування міжнародних норм та законів, специфіку роботи міжнародних організацій та проблем міжнародного співробітництва, яке, з позицій інституалізму, може удосконалюватись. Оскільки ринкові відносини та світова економіка мають системний вплив на міжнародну політику, інституалісти приділяють значну увагу аналізу міжнародних організацій (МВФ, СОТ, Світовий Банк), які опікуються питаннями економіки та розвитку ринкових відносин. Однак під увагою інституалістів знаходяться і міжнародні організації, які займаються питаннями політичної та гуманітарної інтеграції (ЄС, ООН, ОБСЄ), а також питаннями міжнародної безпеки, оскільки такі організації можуть діяти окремо, чи всупереч інтересам держав, тим самим, підтверджуючи нову реальність міжнародної системи, в якій суверенітет держав обмежується міжнародними інституціями. Відповідно до інституційного підходу, для запобігання регіональних конфліктів необхідно сприяти економічній інтеграції між окремими країнами та регіонами, налагоджувати трансрегіональне співробітництво, посилювати можливості недержавних організацій та громадянських мереж.

З позицій неомарксизму інституції та організації є лише інструментами, які використовують розвинені країни для експлуатації країн, що розвиваються. Відповідно, з погляду неомарксистів світ не виглядає однорідним через наслідки глобалізації та сучасної світової економіки. Відомий дослідник з неомарксистськими поглядами Імануїл Валенстайн вважає, що світ можна поділити на три різні за розвитком та способом організації економіки регіони: "ядро", "напівпериферія" та "периферія". Основні фінансові, економічні, військові світові ресурси зосереджуються в країнах "ядра", тоді як "периферія" не має ресурсів захистити свої інтереси у міжнародній політиці. Напівпериферія пе-

ребує між двома групами країн, і діє "як ядро по відношенню до периферії, і як периферія по відношенню до ядра". До "напівпериферії" Валенстайн відносить Бразилію, Китай, Мексику та Східну Європу. Причиною фундаментального інституційно підкріпленого поділу світу на групи є "розподіл праці" між "ядром" та "периферією". У "ядрі" зосереджене складне технологічне виробництво, тоді як роль "периферії" обмежена постачанням сировини, продукції агропромислового комплексу та дешевої робочої сили. Завдяки "правилам" міжнародного ринку здійснюється нерівний обмін між "ядром" та "периферією". Остання змушена продавати країнам "ядра" свої продукти за низькими цінами, а високотехнологічні товари – купляти за високими. Такі економічні відносини є фіксованими і здатні підтримувати самі себе. Відзначимо, що згідно Валенстайну, поділ між "ядром" та "периферією" не є територіально визначений, країни можуть здійснювати переходи від "ядра" до "периферії" і навпаки [18]. У рамках немарксистської теорії є інший погляд на регіоналізм. Так, норвезький дослідник Йохан Галтунг вважає, що країни розвиненого "ядра" штучно підтримують регіоналізм та розколи у країнах "периферії", аби унеможливити їхній колективний спротив [18].

Важливий акцент у баченні ролі регіоналізму у міжнародній політиці робить єгипетський неомарксист Самір Амін. Він вважає, що регіоналізм повинен стати інструментом спротиву зростанню спричиненої "капіталістичною глобалізацією" нерівності між "центром" та "периферією". На основі регіоналізму має будуватися нова світова система, в якій між країнами будуть запроваджені нові відносини без "вічної капіталістичної утопії щодо домінування логіки ринку та неприборканої глобалізації". Завдяки регіоналізму є перспектива подолати монополії, завдяки яким "центр" експлуатує "периферію" та стримує її розвиток. Це технологічна монополія, контроль над світовими фінансами та монополії, які визначають "рамки, в яких діють глобальні закони". Оскільки спротив окремих держав глобальним монополіям є дуже важким, єдиною дієвою альтернативою такого спротиву є регіоналізація [22].

Теорія "конструктивізму" у міжнародних відносинах будується на припущенні, що державам притаманна "ідентичність", яка за наслідками подібна ідентичностям індивідів – суб'єктів внутрішньої політики. Найвпливовіший представник цього підходу Александр Вендт зазначає, що держави – суб'єкти міжнародної політики діють у напрямі об'єктів "на підставі значень, що об'єкти мають для них". Держави діють по різному до "друзів" і до "ворогів", тому що "вороги" становлять для них загрозу, в "друзі" – ні. Описані реалістами анархія та "баланс сил" не може сам по собі пояснити, наприклад, чому військова сила США має відмінне значення для Куби, ніж для Канади хоча з точки зору структурного аналізу це значення не мало би відрізнитись. Окрім "розподілу влади", який є ключовою методологічною концепцією неореалістичного підходу у міжнародних відносинах, необхідно ще аналізувати ще "розподіл знань" – уявлення суб'єктів про "себе" та "інших". "Колективні уявлення" держав про світ формують світову структуру, яка, в свою чергу, впливає на дії держав [21]. Державам притаманна "соціальна" поведінка, їм властиві наміри, інтереси, очікування, уявлення, раціональність, через які вони виявляють свою "ідентичність". Регіон є одним з атрибутів цієї ідентичності [22]. Регіоналізм, таким чином, виявляється як спільна ідентичність групи держав, яким притаманний особливий "соціальний", історичний, політичний та культурний досвід.

Ці держави можуть об'єднувати спільні інтереси, які визнають їхню поведінку.

Свою колективну ідентичність держави формують через взаємодію з образами "Інших" держав. Норвезький представник конструктивістської школи у міжнародних відносинах Івер Нойман вдається до антропологічних принципів у вивченні міжнародної політики та зазначає, що "розмежування "Я" від "Іншого" є тривалою складовою формування ідентичності: "Відносини "Я" – "Інший" між двома державами інтегрують їх в процес підтримання своїх колективних ідентичностей перед лицем інших людських колективів – співтовариств чи організацій, членами яких вони є". Групи держав можуть ставати "колективними суб'єктами", якщо внаслідок взаємодії з іншими державами вони отримують ознаки, які продемонструють здатність спільноти держав сформуванню усвідомлення та образ "Ми", наявність взаємозв'язків у групі та спільну діяльність [10].

Російський дослідник регіоналізму А. С. Макаричев вказує на особливість конструктивістського підходу не відносити регіоналізм винятково до внутрішньої або зовнішньої політики. У різних політичних контекстах регіоналізм виступає "лише як дві грані регіоналізму", які складно розрізнити між собою. Термін "регіоналізм" може уособлювати різні, навіть протилежні процеси: "Регіоналізм може мати під собою етнічний, економічний або політичний фундамент. Його цілі можуть припускати досягнення відносної автономії або навіть ізоляції, а, іноді, і отримання певних дивідендів у якості компенсації за участь у інтеграції. Іншими словами, у регіоналізмі немає нічого однозначно позитивного або негативного: все залежить від конкретного змісту цього концепту" [15].

Постмодерністський підхід у міжнародних відносинах наголошує на зміні традиційних уявлень про час та простір. Завдяки новим, насамперед, інформаційним технологіям людство втратило зв'язок між "простором" та доступом до інформації. Традиційні уявлення та стандарти поведінки, які асоціюються з певною територією, втрачають сенс [16]. Отже, регіоналізм не можна вважати суто територіальним атрибутом. Постмодерністи вважають "регіон" та "регіональну ідентичність" застарілими поняттями, які "мають значення лише в методологічному сенсі для історичних досліджень, або в символічному сенсі, для атрибування явищ або суспільних груп" [20]. Як і конструктивісти, прихильники постмодерністського підходу приділяють значну увагу "ідентичності" як фактору, який визначає поведінку суб'єктів міжнародної політики. Однак, на відміну від конструктивістів постмодерністи наголошують на тому, що ідентичність не просто "сконструйована", а і "уявна", залежна від конкретного політичного контексту. Відтак, уявлення про ідентичність як і територіальну приналежність може змінюватись. Регіоналізм, таким чином, це контекстне явище, зміст якого змінний.

Другою відмінністю між конструктивістами та постмодерністами є розуміння суб'єктів політики. Якщо конструктивісти дотримуються "етатистського" погляду на держави та описує їх основними суб'єктами політики, то постмодерністи вважають, що не лише держави, але і неурядові актори [бізнес структури, громадські інституції, політичні партії] можуть здійснювати вплив на міжнародну політику. Визначний представник постмодерністської школи Жак Дерріда описує десять "виразок" глобальної капіталістичної системи: 1. Безробіття, яке набуло у зв'язку з новими типами виробництва також набуло нових форм і вимагає "іншого трактування". 2. Відмежування іммігрантів та безхатченків від буд-якої

участі у політичному житті країни та силове "закріплення територій", яке обмежує у світі свободу руху. 3. Економічні війни, які виникають як між країнами, так і між торговельними блоками: США - Японія - Європа. 4. Суперечності вільного ринку, які включають конфлікти між протекціонізмом і безмитною торгівлею. 5. Іноземний борг, який створює для країн, що розвиваються передумови для гострої нестачі продовольства та системної деморалізації суспільства через несправедливий розподіл національного продукту. 6. Торгівля зброєю, яку неможливо контролювати через значні обсяги "чорного ринку". 7. Поширення ядерної зброї, обмежувати яку неспроможні провідні світові держави. 8. Міжетнічні війни, які підтримуються "фантомами міфічних національних ідентичностей". 9. "Держави-фантоми", які тримаються на організованій злочинності та торгівлі наркотиками. 10. Міжнародне право і його інституції, які створені для односторонньої підтримки "домінуючих" країн та стримування "слабших держав".

Протистояти "виразкам" капіталізму можуть "нові групи активістів", яких Дерріда називає "Новим інтернаціоналом". Ці групи активістів не мають партійної, державної, класової чи етнічної ідентичності та мають продемонструвати "нові типи" поведінки, які становитимуть альтернативу старому капіталістичному устрою [19]. Таким чином, постмодерністський підхід не приділяє значною уваги регіоналізму, вважаючи територіально визначену ідентичність "застарілою". Разом з тим, постмодерністи використовують атрибути регіоналізму для опису історичних подій, або для умовного непрямого позначення явищ сучасності.

Важливо відзначити, що поряд з неореалізмом, інституціоналізмом, неомарксизмом, конструктивізмом, постмодернізмом у дослідженнях міжнародної політики з'являються теорії, які роблять акцент винятково на регіональній тематиці.

Таким, зокрема, є "новий регіоналізм" - підхід до вивчення міжнародних відносин, який відштовхується від нового розуміння міжнародної політичної системи, яке базується на значенні нових факторів, проблем та акторів міжнародних відносин та нової ролі регіонів у світі. Визначення "нового регіоналізму" будується на його протиставленні зі "старим" регіоналізмом, котрий відображає, відповідно, реалії "старої" світової політичної системи. Шведський науковець Бьорн Хеттне пропонує наступне порівняння "нового" і "старого" регіоналізму. По-перше, старий регіоналізм існував в умовах біполярності Холодної війни, тоді як "новий" регіоналізм відображає нову реальність і, по суті, відображає багатополлярність сучасної міжнародної системи. По-друге, "старий" регіоналізм був продуктом конкуренції світових наддержав, він розвивався "згори". Нинішній "новий" регіоналізм розвивається "знизу", його актори виявляють власну автономію, не підконтрольну впливу "наддержав". Супровідні регіоналізму процеси можуть мати елементи "спонтанності", неконтрольованості. Третім важливим фактором, який розрізняє "старий" регіоналізм від "нового" це "протекціоністський" характер, який був орієнтований на захист власних ринків. "Новий" регіоналізм, натомість, відстоює ідею "відкритого" регіоналізму, який акцентує економічну взаємозалежність держав та регіонів. Науковці часто виокремлюють цей фактор на говорять про концепцію "відкритого регіоналізму" як самостійну теорію регіональної організації, яка полягає в запровадженні на рівні регіонів принципів ринкової економіки та узгодженні економічного розвитку з потребами глобалізації та інтернаціоналізації світової економіки [20]. По-четверте, "старий регіоналізм" орієн-

тується на вирішення проблем безпеки та питань економіки, тоді як "новий" регіоналізм" більш функціональний, він також зосереджується на вирішенні питань екології, соціального життя, фінансів. По-п'яте, акторами "старого" регіоналізму є держави, а основною складовою міжнародних відносин – відносини між державами. У реаліях "нового" регіоналізму, крім держав, цими акторами можуть бути недержавні організації та інституції, а також міжрегіональні утворення, які складаються з групи держав [11].

Попри застосування протиставлень у визначеннях "нового" та "старого" регіоналізму не слід розглядати новий регіоналізм як пряму альтернативу "старому". Його треба розглядати швидше як доповнення, розвиток старих форм регіоналізму, складову "гібриду" багатополлярної світової системи. Ця система підтримується глобальними міжнародними інституціями, такими як ООН. Однак, в цій системі регіони, при сприянні держав, відіграють значну роль [17].

Явище "старого регіоналізму" не зникло міжнародної політики. Але поряд з ним почав з'являтися новий "модернізований регіоналізм", у рамках якого поєднувалась культурна ідентичність, самобутні соціальні структури та глобалізований розвиток. Регіоналізм у багатьох частинах Європи досі асоціюється з відсталістю та опозицією прогресу, однак, в інших частинах він, навпаки, є символом модернізації. Виходячи з різних трактувань регіоналізму він може бути або "закритим", зосередженим винятково на внутрішні політичні та економічні процеси, але, особливо, у зв'язку з виникненням нової Європи може бути достатньо "інтернаціональним" [21]. Як зазнає шотландський науковець Міхаел Кітінг, "новий регіоналізм" може становити виклик як до традиціоналістського регіоналізму, так і до глобального неолібералізму, який передбачає повне зникнення регіону як суб'єкту публічної діяльності. У такому форматі новий регіоналізм передбачає побудову відповідних інституцій, гуманітарну політику та відповідні парадигми економічного розвитку.

Окремим напрямком дослідження регіоналізму є явище економічного регіоналізму, яке можна визначити як процеси об'єднання груп держав у регіональні союзи, у межах яких створюються особливі умови для економічних відносин у даному регіоні. Особливі умови можуть формалізуватися у торговельні режими та різнитися між собою розмірами встановленого обсягу торгівлі, видами товарів, які потрапляють під дію угод, уточненнями специфічних правил та умов [14].

Досліджуючи регіоналізм у міжнародних відносинах дослідники вдаються до вивчення широкого спектру питань, пов'язаних з цим явищем. Це можуть бути дослідження балансу сил між окремими країнами та групами країн, вивчення транснаціональних, міждержавних та міжінституційних зв'язків, внутрішні політичні, економічні, соціальні процеси у регіонах та їх вплив на між-

народну політику. Зважаючи на складну природу регіоналізму є доцільним використовувати мультидисциплінарні підходи для виявлення всіх його аспектів.

Специфіка кожного дослідження напряму залежить від припущень, які робляться щодо засад міжнародної політики, якими, в залежності від конкретного теоретичного підходу, може бути "анархічна природа", "взаємозалежність країн", "експлуатація між різними регіонами". Крім того, фокус кожного дослідження залежить від того, які інституції відзначально вважаються основними суб'єктами міжнародної політики. Науковці виділяють доволі широкий набір головних суб'єктів міжнародної політики: від держав та інституцій - до "колективних ідентичностей", які можуть мати регіональні ознаки.

Саме по собі явище регіоналізму відображає розмах змін, які відбуваються у сучасній світовій політиці в останні десятиріччя. Відтак, його вивчення становить значний інтерес для наукової спільноти.

Список використаних джерел

1. Делліда Ж. Призраки Маркса. Государство долга, работа скорби и новый Интернационал. Logos-altera, Ecce homo, 2006 – С. 115-120.
2. Константинов В. Еволюція наукових підходів до дослідження феномену регіоналізму в міжнародних відносинах // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Міжнародні відносини. № 37, 2009 – С. 26-29.
3. Макаричев А. Регионализм глазами конструктивизма: агенты, структуры, идентичности // Неприкосновенный запас, №3(71) 2010.
4. Щурко О. Методологія та методи дослідження міжнародного образу держави теорія і методологія політичної науки. Вісник СевНТУ: зб. наук. пр. Вип. 123/2011. Серія: Політологія. – Севастополь, 2011. – С. 96 – 100.
5. Amin S., Les defis de la mondialisation. L'Harmattan – Paris, 1996.
6. Buzan B. Regions and Powers: The Structure of International Security Cambridge University Press, 2003.
7. Buzan B. A Frammework for Regional Security Analysis II Case Studies of Regional Conflicts and Conflict Resolution I Ed. by Ohlsson L. – Goeteborg, 1989. – P. 2.
8. Fawcett L. The history and concept of regionalism. UN University Institute on Comparative Regional Integration Studies. W-2013/5.
9. Galtung J. Peace By Peaceful Means: Peace and Conflict, Development and Civilization. International Peace Research Institute. SAGE Publications – Oslo, 1996.
10. Grieco J. 1988. Anarchy and the Limits of Cooperation: A Realist Critique of the Newest Liberal Institutionalism // International Organization, Vol. 42 (3).- P. 485-507.
11. Hettne B., A. Inotai A., Sunkel O. (Eds.). Globalization and the New Regionalism. Palgrave Macmillan, 1999.
12. Keating M. Rethinking the Region: Culture, Institutions and Economic Development in Catalonia and Galicia // European Urban and Regional Studies, vol. 8 no. 3, 2001. – P. 217-234.
13. Keohane R. After Hegemony: Cooperation and Discord in the World Political Economy. – Princeton: Princeton University Press, 1984 – P. 31-103.
14. Mansfield E., Milner H. The New Wave of Regionalism // International Organization, Vol. 53 (3).- P. 589-627.
15. Mearsheimer J. Structural Realism / Dunne, Tim; Kurki, Milja; Smith, Steve, International Relations Theories, New York: Oxford University Press, 2010. – P.79–85.
16. Meyrowitz J. No Sense of Place: The Impact of Electronic Media on Social Behavior. – New York, 1985.
17. Nye J., Keohane R. Power and Interdependence: World Politics in Transition. – Boston: Little, Brown, 1977.
18. Wallerstein I. World-systems Analysis: An Introduction. – Duke University Press, 2004.
19. Waltz K. Balancing Power: Not Today but Tomorrow // International Security Vol. 25 No 1.- P. 27-39.
20. Waltz K. Theory of International Politics. Addison-Wesley Pub. Co., 1979.
21. Wendt A. Anarchy is what States Make of it: The Social Construction of Power Politics // International Organization, Vol. 46 (2) (Spring 1992).- P. 391-425.
22. Wendt A. Social Theory of International Relations. Cambridge University Press – 1999.

Надійшла до редколегії 06.09.13

C. B. Taran

ИССЛЕДОВАНИЕ РЕГИОНАЛИЗМА КАК ФАКТОРА МЕЖДУНАРОДНОЙ ПОЛИТИКЕ

В статье предложен анализ теоретико-методологических подходов к изучению регионализма в международных отношениях. Ключевые слова: регионализм, неореализм, институционализм, институции, конструктивизм, новый регионализм, неомарксизм.

S. V. Taran

RESEARCH REGIONALISM AS A FACTOR INTERNATIONAL POLICY

The article presents analysis of the theoretical and methodological approaches on regionalism in international relations. Keywords: regionalism, neorealism, institutionalism, institutions, constructivism, new regionalism, neomarxism.